

Vragen en antwoorden lijfrente

16-08-2021 | Door Kees van Oostwaard werkzaam bij
Fiscale Zaken Athora Netherlands

Op 4 juni 2021 heeft de Belastingdienst een nieuwe versie van vragen en antwoorden over lijfrente op zijn website gepubliceerd. In dit artikel bespreek ik de belangrijkste wijzigingen.

Een vraag en antwoord - D9 - springt er uit. Daar ga ik dan ook dieper op in.

Algemeen

Het is al vaker gezegd: het is prettig als de Belastingdienst via bijvoorbeeld vragen en antwoorden zaken verduidelijkt als deze misschien minder duidelijk uit wet- en regelgeving blijken. Uiteraard moet het streven wel blijven om wet- en regelgeving zelf zo duidelijk mogelijk te laten zijn.

De vragen en antwoorden kennen al een lange geschiedenis. De vorige versie is van december 2019. Het is wel jammer dat de Belastingdienst bij een nieuwe versie niet aangeeft wat de wijzigingen ten opzichte van de vorige versie zijn.

Het document kent ten opzichte van de vorige versie vier nieuwe vragen: B6, B7, D5 en D9. Vraag A13 (over het beëindigingsmoment voor de overbruggingslijfrente) is aangepast aan het feit dat de AOW-leeftijd langzamer stijgt dan in eerste instantie in de wet vastgelegd. Deze vraag komt hierna verder niet aan bod.

Vraag B6: maximaal bedrag per jaar van de termijnen uit een tijdelijke oudedagslijfrente bij samenloop

Op grond van artikel 3.125, eerste lid, onder c., Wet IB 2001 respectievelijk artikel 3.126a, vierde lid, onderdeel a, onder 3°, Wet IB 2001 geldt voor tijdelijke oudedagslijfrenten een maximum uitkeringsbedrag van € 22.443 per jaar (2021). Bij meerdere tijdelijke oudedagslijfrenten - verzekerd en/of bancaire - geldt één gezamenlijk maximum van € 22.443 per jaar.

Commentaar

Uit het feit dat de Belastingdienst dit vraag en antwoord publiceert, blijkt dat de wettekst niet voldoende duidelijk is. Dan had het voor de hand gelegen de wettekst op dit punt te verduidelijken.

Vraag B7: Maximaal bedrag per jaar van de termijnen uit een tijdelijke oudedagslijfrente bij beleggingsrendement

De toetsing of wordt voldaan aan het maximale bedrag per jaar van de termijnen uit een tijdelijke oudedagslijfrente, vindt plaats op het moment waarop de tijdelijke oudedagslijfrente wordt aangekocht. De Belastingdienst geeft aan dat het geen probleem is als na de aankoop door behaalde beleggingsresultaten het jaarbedrag wordt overschreden.

Vraag D5: Minimale looptijd levenslange oudedagslijfrente die ingaat vóór AOW-leeftijd

Als de eerste termijn van een levenslange oudedagslijfrente wordt uitgekeerd vóór het kalenderjaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt, dan moet volgens artikel 3.126a, vierde lid, onderdeel a, onder 2, Wet IB 2001 de periode tussen de eerste en de laatste termijn ten minste 20 jaar bedragen, vermeerderd met het aantal jaren tussen het tijdstip van het uitkeren van de eerste termijn en de AOW-leeftijd. Vraag is hoe het begrip 'jaren' hierbij moet worden opgevat. De Belastingdienst geeft als antwoord dat het moet gaan om een aaneengesloten perioden van 12 maanden. Als voorbeeld wordt aangegeven dat als de eerste termijn op 1 mei 2020 wordt uitgekeerd en op 15 april 2021 de AOW-leeftijd wordt bereikt, de 20-jaarsperiode in dit voorbeeld eindigt op 1 mei 2040. De periode tussen 1 mei 2020 en 15 april 2021 is geen aaneengesloten periode van 12 maanden. Deze periode verlengt om die reden de 20-jaarsperiode niet.

Commentaar

Het heeft er alle schijn van dat met dit vraag en antwoord het begrip voor de bancaire variant van 'levenslang' wordt uitgehold in vergelijking met de echte levenslange variant bij een verzekeraar. Door een 'slimme' keuze voor een ingangsdatum net binnen de twaalfmaandsperiode voorafgaand aan de datum waarop de AOW ingaat, kan de twintigjaarsperiode naar voren worden geschoven. Dat lijkt toch niet de bedoeling van de bepaling in artikel 3.126a Wet IB 2001. Het antwoord is in die zin te ruim. Bovendien is het niet consistent. Kijk naar de voorschriften voor de waardering van een periodieke uitkering op grond van artikel 19 Uitvoeringsbesluit inkomstenbelasting 2001, waar nu juist wel de verplichting geldt voor verzekeraars om gebroken duren te moeten waarderen en renseigneren.¹

Vraag D9: Niet-natuurlijk persoon als erfgenaam

De vraag is of het recht op de nog niet uitgekeerde termijnen van een lijfrenterekening - waarvan de termijnen vóór het overlijden van de rekeninghouder al zijn inge-

gaan - kunnen overgaan op een erfgenaam die een niet-natuurlijk persoon is, zoals een ANBI².

Een lijfrenterekening valt bij overlijden in de nalatenschap van de overleden rekeninghouder. In zijn antwoord maakt de Belastingdienst onderscheid tussen een vóór het overlijden van de rekeninghouder ingegane uitkering en de situatie waarin de uitkeringen op het moment van overlijden nog niet zijn ingegaan.

Zijn de lijfrentetermijnen ingegaan vóór het overlijden van de rekeninghouder? Dan gaat het recht op de nog niet uitgekeerde termijnen volgens artikel 3.126a, zesde lid, Wet IB 2001 over op de erfgenamen. De Belastingdienst geeft aan dat in de Wet IB 2001 voor de lijfrenterekening geen nadere vereisten zijn opgenomen over de erfgenaam. Om die reden kunnen de nog niet uitgekeerde lijfrentetermijnen overgaan op een erfgenaam die een niet-natuurlijk persoon is, zoals de genoemde ANBI.

Voorwaarde is dat de niet-natuurlijk persoon als zodanig is benoemd.

Waren bij het overlijden van de rekeninghouder de lijfrentetermijnen nog niet ingegaan, dan moeten de termijnen direct na het overlijden ingaan. En deze moeten volgens artikel 3.126a, vierde lid, onderdeel b, Wet IB 2001 worden uitgekeerd aan een natuurlijk persoon. Lijfrente-uitkeringen aan een niet-natuurlijk persoon zijn dan niet toegestaan.

Commentaar

Dit vraag en antwoord wekt de nodige verbazing. In de kern is sprake van een voor banken en verzekeraars gelijke situatie. Maar de gekozen uitwerking loopt duidelijk uiteen.

De verzekering voor een nabestaandenlijfrente wordt gesloten vanuit de verzorgingsgedachte. Daarin past niet dat een nabestaandenlijfrente toekomt aan een niet-natuurlijk persoon. Komt de uitkering toe aan een niet-natuurlijk persoon, dan levert dat een door de verzekeraar te renseigneren schending op.

Bij de introductie van de bancaire lijfrenten in 2008 was de gedachte deze vorm zo veel als mogelijk te laten aansluiten bij de verzekerde variant.

¹ Onderdeel 4.1.3 Handleiding Gegevensaanlevering van Verzekeringsproducten Deel 1: "Als sprake is van een (resterende) looptijd met een gebroken slotjaar, moet bij de bepaling van de waarde van het recht op periodieke uitkeringen/de lijfrente rekening worden gehouden met de totale looptijd, dus inclusief het gebroken slotjaar."

² Algemeen nut beogende instelling

Het lijkt mij principieel onjuist om dan het feit dat de uitkeringen al lopen en bijvoorbeeld een ANBI als erfgenaam is aangewezen, de periodieke uitkering maar zonder meer moet overgaan naar die ANBI. Zoals hiervoor aangegeven moet in een dergelijk geval de verzekeraar een schending reñseigneren.

Nog afgezien daarvan is het niet duidelijk waarom onderscheid wordt gemaakt tussen de situatie dat de uitkeringen al zijn gestart of niet. Voor de reeds langer bestaande verzekerde lijfrenten was dat onderscheid er ook niet.

Voorbeeld

Een man of een vrouw (hierna: A) wijst het Rode Kruis (een niet-natuurlijk persoon derhalve) testamentair aan als (enig) erfgenaam. Gevolg is dat bij overlijden van A het volledige vermogen vererft aan het Rode Kruis. Tot dat vermogen behoren twee lijfrenten: een verzekerde nabestaandenlijfrente en een bij leven ingegane, bancaire rente. Hoe pakt dat uit?

Verzekerde nabestaandenlijfrente

In artikel 3.125, eerste lid, onder b, Wet IB 2001 is expliciet de voorwaarde opgenomen dat een uitkering na overlijden uit een nabestaandenlijfrente moet toekomen aan een natuurlijk persoon. Op grond van artikel 3.133, tweede lid, onder b, Wet IB 2001 leidt het niet nakomen van deze voorwaarde tot een heffing (met revisierente). Via een begunstiging op de polis ten gunste van “de erfgenamen” is bij overlijden van A het Rode Kruis als begunstigde aangewezen. Deze schending leidt er dus toe dat bij overlijden van A over het lijfrentekapitaal fiscaal moeten worden afgerekend. De verzekeraar moet de schending opgeven aan de Belastingdienst.

Bancaire rente

Op grond van artikel 3.126a, zesde lid, Wet IB 2001 gaat bij overlijden van A de reeks toekomstige termijnen over op de erfgenamen. In opzet is het altijd de bedoeling geweest om het regime van bancaire lijfrenten zoveel mogelijk gelijk in te regelen aan dat van de verzekerde lijfrenten. In dat kader wordt bijvoorbeeld ook een rekeninghouder aangeduid als verzekeringnemer. Los van de duidelijke verschillen - omdat er sprake is van een bancaire product en geen levensverzekering - is ook het sanctieregime (van artikel 3.133 Wet IB 2001) gelijk. Het standpunt dat in D9 wordt

verwoord, brengt echter mee dat bij overlijden van A er bij de bancaire rente niet fiscaal hoeft te worden afgerekend. Sterker nog, dat het zelfs geen probleem is dat bij de overgang naar het Rode Kruis de belastingclaim op de bancaire rente voor de toekomst volledig verloren gaat! Daarmee lopen gelijke gevallen in uitwerking volledig uit elkaar. Van de oorspronkelijke opzet (zoveel mogelijk gelijk behandelen) is hier geen sprake. Dit terwijl de uitgangspositie voor beide gevallen wel gelijk is, namelijk de testamentaire aanwijzing van het Rode Kruis als erfgenaam.

Uiteraard ben ik mij bewust van de tekst van het hiervoor al genoemde artikel 3.126a, zesde lid Wet IB2001. Daarin staat immers dat als sprake is van reeds ingegane termijnen en de genietter van de termijnen overlijdt, het recht op de nog niet uitgekeerde termijnen overgaat op de erfgenamen. Die bepaling heeft als civiel-juridische achtergrond dat - anders dan bij een verzekeraar - het resterende bancaire saldo bij overlijden niet mag vervallen aan de bank. Maar dat hoeft een gelijke behandeling als bij een verzekering - belastingheffing en revisierente - voor de bancaire variant niet in de weg te staan.

De gevolgen van het onderscheid tussen de bancaire en de verzekeringsvariant zijn niet te rechtvaardigen:

- Er is ongelijkheid gecreëerd tussen de twee varianten en die is onnodig.
- De verzorgingsgedachte die ten grondslag ligt aan de nabestaandenlijfrente wordt geweld aangedaan.
- Last but not least is hiermee een heffingslek gecreëerd. Een overgang op een niet-natuurlijk persoon hoeft niet uit de wet gehaald te worden. Wel moet de consequentie bij bancaire lijfrente zijn dat eveneens sprake is van een schending (er van uitgaande dat de wetgever de schending voor verzekerde lijfrenten wil schrappen).

Oplossing?

Vraag en antwoord D9 brengt een omissie aan het licht, die wat mij betreft zo snel mogelijk gerepareerd moet worden. Dat kan betrekkelijk eenvoudig met een wettelijke aanpassing. Maar ook een stap verder is mogelijk: inhouding van loonheffing bij schending van de voorwaarden. Dan wordt de wens van een erflater gehonoreerd dat het resterende kapitaal bij het goede doel terecht komt, zonder onderscheid tussen een lijfrente-verzekering of een bancaire lijfrente. De overheid ontvangt belasting en gelijke gevallen worden gelijk behandeld.